در آمدی بر
بازشناسی مفهوم شهادت
در اندیشه انقلاب اسلامی
با تأکید برادبیات دودهه
پیش از انقلاب اسلامی

جلال درخشه

بسم الله الرحمن الرحیم

درآمدی بر بازشناسی مفهوم شهادت در اندیشه انقلاب اسلامی با تاکید بر ادبیات دو دهه پیش از انقلاب اسلامی

نویسنده:

جلال درخشه

ناشر چاپی:

مجهول (بی جا ، بی نا)

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

درآمدی بر بازشناسی مفهوم شهادت در اندیشه انقلاب اسلامی با تأکید بر ادبیات دو دهه پیش از انقلاب اسلامی

مشخصات کتاب

نویسنده : جلال درخشه

ناشر : جلال درخشه

مقدمه

بی تردید برای درک صحیح گفتمان جدیدِ احیای اندیشه شیعه در ایران به عنوان زیر ساخت فکری انقلاب اسلامی، فهمِ مفاهیم بازسازی شده فکر شیعی ضروری است.با نگاهی به ادبیات فکری اندیشوران شیعه در چند دهه از انقلاب اسلامی، می توان رویکردی تازه نسبت به مقولاتی چون، «انتظار فرج» ، «تقیّه» ، «شهادت و جهاد» و امثال آن دریافت که بازسازی و تجهیز آن تأثیر بنیادین و شگرفی در پرورش و شکل دهی ذهنی و تغییر نگرش در پذیرش مبارزه و قبول تحول اساسی در جامعه ایران بر اساس دین داشته است.از این رو تبارشناسی فرآیند این بازشناسی نه تنها به عنوان بخشی از شاکله گفتمان جدید اهمیت دارد، بلکه باید برای فهم بستر اندیشه هایی که منتهی به انقلاب اسلامی گردید، مهم تلقی شود.به صحنه آوردن دین و انتظار از آن برای ایفای نقش برتر سیاسی و اجتماعی و پاسخ گویی به پرسش های نو و اقدام عملی برای ایجاد تحول در جامعه مستلزم وجود یک بنیان تئوریک قابل توضیح در درون دین بود که پایه های آن می بایست با هم هماهنگ عمل نماید و توجیه ایدئولوژیکی را در این رابطه فراهم سازد.باز اندیشی و تجهیز مقولات مورد اشاره، جان تازه ای بود که به میزان بسیار زیاد در شکل دهی به مبارزات مردم پیش از انقلاب اسلامی و هدفمند کردن آن مؤثر واقع گردید.این تجهیز و بازشناسی نتیجه کوشش های دو رویه ای است که بخشی متوجه روشن فکران دینی و بخشی معطوف به متفکران روحانی شیعه ایران در این دوره است.در این مقاله کوشش می شود تا جستاری در خصوص بازشناسی

مفهوم شهادت و تأثیر عاشورا در ادبیات پیش از انقلاب (دو دهه پیش از انقلاب) ارائه گردد.

بازشناسی مقوله شهادت در ادبیات دو دهه پیش از انقلاب اسلامی

از جمله مفاهیمی که در چند دهه پیش از انقلاب اسلامی ایران مورد بازشناسی و توضیح مجدد متفکران شیعی قرار گرفت، موضوع شهادت و بحث های حول و حوش عاشورا و قیام امام حسین (ع) در کربلا بود که بدون تردید بخش اساسی هویت انقلابی گری تاریخ شیعه را تشکیل می دهد و بازشناسی آن نقش بنیادینی نیز در تبیین منطق عدالت گرایانه ومبارزه جویی شیعه علیه ظلم ایفا کرده است.هر چند این مفهوم در کلیت آموزه اسلام وجود دارد، ولی روح آن در مبانی تفکر شیعی بازتاب گسترده ای یافته است، از این رو در تاریخ شیعه حادثه قیام امام حسین (ع) در کربلا که منتهی به شهادت وی در سال ۶۱ هجری قمری گردید، به لحاظ اهمیت در دستگاه فکر تاریخی شیعه پس از واقعه غدیر خم قرار دارد و پویایی آن را تضمین می نماید.زیرا قیام و شهادت حضرت حسین (ع) نیروی قوی و پرجاذبه ای را برای شیعه ذخیره کرد تا همواره توجیه عقیدتی و عملی برای مبارزه جویی شیعه وجود داشته باشد وبر این اساس این قیام نصب العین شیعیان در تاریخ گذشته تا به امروز بوده است.بدون تردید واژه شهید و شهادت از جمله واژه های مقدس اسلام است که به تعبیر استاد مطهری «کسی که به مفاهیم اسلامی آشنا باشد و در عرف خاص اسلامی این کلمه را تلقی کند، احساس می کند که هاله ای از نور این کلمه را فراگرفته است» و از نوع تفسیر و برداشت قرآن درباره شهدا و از تعبیراتی که در احادیث و روایات اسلامی در این زمینه شده

است، می توان منطق اسلام را شناخت» .موضوع گرامی داشت قیام و شهادت امام حسین (ع) پس از آن رویداد تا به امروز جزء تفکیک ناپذیر فرهنگ شیعه و در متن آن بوده است. بدون تردید محرم و عزاداری های آن و بزرگ داشت شهادت امام حسین (ع) به شکل شگفت انگیزی برتر از سایر وجوه و مشخصات در شناسایی شیعه مؤثر بوده است و رمز پویایی و تحرک تاریخی شیعه را در پی آورده است.مراسم عزاداری امام حسین (ع) در میان شیعیان ایران از زمان حکومت شیعه همیشه تشویق و گسترش یافته است. در این میان می توان به سلسله های شیعی آل بویه و نیز صفویه اشاره نمود که در گسترش آن کوشش نمودند و در نهادینه ساختن آن به عنوان یکی از عناصر اصلی فرهنگ شیعه نقش داشته اند.عزاداری و ذکر مصائب اهل بیت: به حدی در ساختمان جامعه ایران نفوذ دارد که حتی در دوران معاصر کسانی چون شاه رضا که سرسختانه علیه مذهب در شکل سیاسی و اجتماعی آن مبارزه می کرد و به دنبال شکل دهی ومهندسی یک جامعه سکولار بود، و لو به ظاهر، در بخشی از حکومتش به برگزاری مراسم گرامی داشت امام حسین (ع) و مجالس عزاداری می نمود و با پای برهنه در جلوی دسته های عزاداری کاه برسر می ریخت و در شام غریبان شمع به دست و بدون تشریفات به مجالس می رفت.در ادبیات و فرهنگ نو شیعه، نگاهی تازه به مقوله قیام ابا عبدالله الحسین (ع) انجام پذیرفته و هر چند همواره توأم با حزن و تأثر و مرثیه خوانی و گریه بوده و به نوعی تلقی رمز آلودی از این واقعه را توضیح می دهد، ولی

در عین حـال مبین تعـابیر متفـاوت ازنگرش های وقایع نگارانه قبلی است. به نحوی که تلقی تازه، در کنار حزن انگیز بودن آن وکاربردی کردن این حادثه و پیام های آن برای شیعه مورد توجه واقع شده و در واقع منتهی به شکل گیری رویکردی متفاوت از نگاه قبلی نسبت به قیام کربلا گردیـده است.رویکردی سـنتی و تا حـد زیادی عام پسـند، تنها مرثیه خوانی و بیان حُزن آمیز وقـایع کربلاـ را مورد نظر قرار داده و عمومـاًبه بازنویسـی رویـدادهای کربلاـ از نظر تاریخی و با بیان مظلومیت اهل بیت پیامبر (ص) تاکیـد می نمایـد. در حـالی که رویکرد جدیـد علاوه بر پـذیرش بکاء بر اهل بیت: و بیان حُزن آمیز حادثه کربلا عمـدتا توجه خود را به شـناخت منطق موجود در ورای قیام و پالایش وقایع آن معطوف داشته و در ادبیاتی که شکل می دهد به دنبال تجزیه و تحلیل پیام دهنـدگی و اثربخشـی و نیز الگو قرار دادن آن برای مقاومت و مبارزه و شـهادت است. در واقع این نگرش کـار ویژه ای انقلاـبی و منطقی مبارزپرور را در درون حوادث سال ۶۱ هجری قمری می جویـد و هر تفسـیری غیر از آن را فرو کاسـتن از هـدف بزرگ امام حسـین (ع) و کژتابی از راه ایشان می داند.در دوران مورد بحث هر چند نقش فدائیان اسـلام در دهه بیست و اوایل سـی و جمعیت مؤتلفه اسـلامی در دهه چهل که کم و بیش در درون جامعه روحانیت و یا در ارتباط با آنها شکل گرفتنـد، در بازپروری و معرفی و سـپس نهادینه ساختن مفاهیمی چون شـهادت و مبارزه برای خداونـد و امثال آن انکار ناشدنی است. ولی به لحاظ نظری مجموعه نوشتارهایی که به

تدریـج در دهه چهـل به بعـد، در این ارتباط متفکران روحانی شـیعه نگاشـتند، از اهمیت بسـزایی برخوردار است.این بخش از ادبیـات شـیعی، توضـیح تـازه ای را از مفـاهیمی چون جهـاد، شـهادت، مبـارزه علیه ظلم و امثـال آن را ارائه داد تـا زمینه هـای تئوریـک هرگونه مبـارزه، علیه رژیم پهلوی را در دسـتگاه فکری - تاریخی شـیعه توجیه نماینـد. هر چنـد برجسـته کردن روح معنوی موجود درجهـاد و شـهادت و مبارزه در میان جامعه این دوره نمی توانـد بی تاثیر از چالش های متعاقب توسـعه اندیشـه های چپ گرایانه قلمداد نمود. به نحوی که متفکران شـیعی را بر آن داشت تا با بازشناسـی و بازپروری و بیان روح معنوی این مقولات از جـذب شـدن جوانان به سوی اندیشه های مارکسـیستی که شدیداً روحیه مبارزه جویانه را القامی نمود، باز دارند.از جمله توجه های اساسـی در این زمینه را باید در نوشتاری تحت عنوان «گفتار عاشورا» جستجو نمود که دو مقاله مندرج در آن تحت عناوین جهاد و شـبهات و مبارزه پیروز را آیت الله طالقانی و دکتر سـید محمد حسـین بهشتی نگاشـته اند و در این رابطه حائز اهمّیت است. در مقـدمه این مجموعه به صورت سـخنرانی به سال ۱۳۸۲ هجری قمری (۱۳۴۱ هجری شمسی) ایراد شده، سپس به صورت کتـاب انتشـار یـافته است. این اثرضـمن اشـاره به دو رویکرد واقعه عـاشورا، برداشت معمول در باره آن را ردّ نموده و تأکیـد می کنـد که «دربـاره شـهادت حسـین (ع) خیلی چیزها گفته و نوشـته انـد و باز خواهنـد گفت و نوشت. خاطره کربلاماننـد پدیـده ای جاری یا شبیه موجود زنـده ای است که علاوه بر حفظ و رشـد دائمی، جلوه های تازه و فرایندگی های نوظهور بروز می دهد و با زمان پیش

می رود.در کشور ایران و میان ملل شیعه، عزاداری سید الشهدا به فراخور اوضاع و زمان و جریان افکار و احوال شیعیان پیوسته در تحول و توسعه بوده است که بعضی از صور ان مشروع و مطلوب مؤسس اصلی است و بعضی دیگر انحرافی و خرافی» .
گاه مطالب این کتاب را متفاوت از رویکردهای موجود در رابطه با کربلا ذکر نموده و در کنار هدف رضامندی خداوند در آن، ارشاد خلق را نیز مد توجه قرار داده است.با مروری بر مقاله های آیت الله طالقانی و دکتر بهشتی مشخص می گردد که هر دو آنها مشکل واحدی را درک کرده و در پی ارائه راه کارهای درون دینی برای پویاسازی اندیشه شیعه بودند. به ویژه در نگاه آنها توسعه اندیشه های مارکسیستی معضل اساسی به شمار می آمد که در میان جوانان و دانشگاهیان نفوذ یافته بود. از این رو ارائه چهره انقلابی و مجاهد گونه از اسلام کوششی اساسی تلقی می گردید.دکتر بهشتی در مقاله خود تحت عنوان مبارزه پیروز با تحلیل به روز حادثه کربلا و بیان هدف امام حسین (ع) که اعتلای کلمه حق بود، زندگی بی مبارزه را، زندگی غیر پویا دانسته و تصویر یک زندگی حقیقی را در میان مبارزه جستجو می کند. او در مورد مبارزه پیروز باید هدف روشن و مشخص داشته باشد و عالی ترین هدف را رضای خداوند می داند و با استناد به آیه ۳۰ سوره فصلت، شرط دوم چنین مبارزه ای را استقامت و پایداری قلمداد می نماید.دکتر بهشتی سنت سوم را روش صحیح مبارزه دانسته و معتقد است مردم باید به روش مبارزه آشنا شوند و به سنخیت بین مبارزه و هدف اهمیت

فوق العاده دهند و بیراهه نروند.او در پایان با توضیح بخشی از وقایع مربوط به قیام امام حسین (ع) و هدفمندی آن خطاب به دوستان و پیروان و هواداران حسین (ع) می نویسد: «باید بدانند مبارزه در زندگی امری است اجتناب ناپذیر، از کسالت و کاهلی و گوشه نشینی بیرون بیایند. بدانند تابشری در دنیا زندگی می کند باید همواره مبارزه ادامه داشته باشد. شیرین ترین مبارزات مبارزه حق علیه باطل است. مبارزه برای زنده نگه داشتن فکر حق، مبارزه برای اجرای قانون حق. بدانند مبارزه سنتی دارد و اگر بخواهند در مبارزات خودشان پیروز باشند، باید هدف داشته باشند. هدفی صریح و روشن و قابل عرضه بر مردم. هدفی قابل اعتماد.هدفی قابل پذیرش. باید استقامت داشته باشند و نیرومند باشند. اراده قوی داشته باشند، و فداکار باشند. جانبازی کنند. مالی، جانی هر چه دارند حاضر باشند، در راه هدف از دست بدهند و نثار کنند. باید توجه داشته باشند با توجه به اوضاع و احوال زمان و مکان برای مبارزه خودشان تاکتیک مناسبی انتخاب کنند.» بدین ترتیب ملاحظه می شود که دکتر بهشتی تلاش دارد ضمن بازسازی مفهوم جهاد و شهادت آن را به عنوان یک مفهوم مقدّس و حرکت زای درون دینی معرفی نماید.مقاله آیت الله طالقانی نیز در همین راستا گویاتر است. او به تمسک به آیات قرآن، آن را از موضوعات اساسی اسلام معرفی می نماید و سعی می نماید تا روحیه جهاد و مبارزه جویی را در میان مردم مطرح و تشویق کند و دین را به عنوان عامل مهم در پویاسازی اجتماعی عنوان نماید. در واقع آیت الله طالقانی با مشکل شناسی اجتماعی برای ایجاد تحول و تغییر

ساختـاری، به عنوان پرسـش قابـل تأمـل در زمان خود، راه حل آن را در احیاء روحیه مبارزه طلبی براساس تحلیل مقوله جهاد، جستجو می نماید و خیر و صلاح بشر را در راه خدا، یعنی راه عدالت و حق می بیند. تا این که «یک طبقه ای بر قوا و نیروهای مردم چنان سلطه نداشته باشند که هم جلو حرکت فکری جامعه بشر را بگیرند وهم دست آنها را از دراز شدن به منابع طبیعی که خدای عـالم در دسترس همه قرار داده است، بـاز دارنـد.» مهم ترین کوشـش آیت الله طالقـانی در بحث جهاد و شـهادت، شکـل دهی به جنبه هـای دینی هر گونه مبـارزه است. از این رو او در مقاله مزبور به نحو معینی جنبه «فی سبیل الله» را توضـیح داده و در خصوص سر عبادی بودن آن به لحاظ فقهی بحث می نمایـد و در مقابل «فی سبیل الله» که اصـطلاحی است قرآنی، اصـطلاح دیگرقرآنی؛ یعنی طـاغوت را به کـار می برد. وی در این بـاب جزء اولین کسـانی است که از این قـالب هـا در تبیین مفهوم مبارزه در ادبیات نو مـذهبی بهره می جویـد.از این رو باید نتیجه گرفت که برای تبارشناسـی اندیشه های دینی، دیدگاه های او بسیار مرتبط به روح زمانه و چالش های موجود در مقابل اندیشه دینی شکل گرفته است.موضوعی که در بحث دکتر بهشتی نیز حایز اهمیت می باشد. از این رو است که این کوشش ها را باید تلاش های مهم متفکران روحانی به شمار آورد که به دنبـال دفـاع از هویت دینی و در پی توضـیح تئوری انقلاـب و توجیه انقلاـبی گری بر اساس اسـلام بودنـد.این همان معنایی است که آیت الله طالقانی روی آن اصرار می ورزد.دیدگاه مزبور وقتی قابل فهم تر

می شود که ملاحظه کنیم آیت الله طالقانی در این مقاله به شـدت دسـتگاه حکومت و عمّال آن را مورد انتقاد قرار داده و بیان حقایق موجود در این رابطه را مرحله ای از جهاد قلمـداد می نمایـد و تأکیـد می کند که باید به مسـتبدان نصـیحت کرد و اگر نپذیرفتنـد بایـد در مقابل آنها صف آرایی کرد. وی از عالمان دین نیز انتقاد می کنـد که چرا درباره جهاد مطالب لازم را نمی گویند و از آنها درخواست می نماید تا در این زمینه تحقیق نموده و حقایق را بیان دارند تا این که هر که هر کاری که سردین و مسلمان آورد در برابرش سکوت نکنند.آیت الله طالقانی در تبیین دیدگاه خویش موضوع فاجعه کربلا و قیام امام حسین (ع) را به عنوان تأیید ذکر می کند و با اسـتناد به سـخنان امام حسـین (ع) در جریان سفر به کربلا تلویحاً شرایط موجود اجتماعی را مشابه شـرایط زمان امام حسـین (ع) معرفی می نماید و ضرورت جهاد و شهادت و مبارزه را تبیین می کند. او در مورد شهادت و شـهید تأکید می کند که شـهید کسـی است که حق را شـهود کرده است و کشـته شدن او روی اشـتباه و عواطف و تحریک احساسات نباشـد. حق هـدف آن را مشاهـده کرده و در این راه در خاک و خون غلطیدن [را انتخاب می کند]. از این رو چون شهدا تحول باطنی و حق را مشاهده می کنند و کشـته می شوند، خدا هم ضمانت کرده است وجودشان را بیمه کند و باقی می دارد. بـا تجزیـه و تحلیـل موضـوعی که آیت الله طالقـانی روی آن بحث می کنـد و به ویژه ارتبـاط آن بـا قیـام عـاشورا، منطق دیدگاه او که مبتنی

بر آماده سازی جوانان شیعه برای یک مبارزه اساسی دینی است، کاملاً هویدا می گردد.آیت الله مرتضی مطهری نیز در بحث خویش تحت عنوان «خطابه و منبر» در کتاب گفتار عاشورا، موضوع شهادت امام حسین (ع) را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهد.او در این رابطه دو سؤال را مطرح می سازد، یکی این که فلسفه دستور ذکر و گریه بر امام حسین (ع) از سوی ائمه: چیست؟ و سؤال دوم این که چرا اساساً سید الشهداء قیام نموده است؟ وی در مورد پرسش دوم ضمن بحث از سه رویکرد موجود تأکید می نماید که اوضاع و احوالی در جهان اسلام پیش آمده بود و به جایی رسیده بود که با امام حسین (ع) وظیفه خویش را بر این می دانست که باید قیام کند و اسلام را با قیام خود حفظ کند وقیام او در راه عقیده بود. بدین ترتیب استاد مطهری تصریح می دارد که این منطق باید به عنوان یک اصل پایدار دینی برای شیعه در شرایط مختلف زمانی و مکانی درآید.اما او در پاسخ به سؤال نخست تأکید می کند که ائمه می خواستند مکتب حسین (ع) در دنیا باقی بماند و شهادت امام حسین (ع) بصورت یک مکتب، مکتب مبارزه حق و باطل برای همیشه پایدار بماند... این ندایی است از حق طلبی، از حرّیّت، ازآزادی. این مکتب حرّیّت و این مکتب آزادی و این مکتب مبارزه با ظلم را خواستند برای همیشه باقی بماند. اصلاً داستان امام حسین (ع) که باید آن را زنده نگه داریم، درحقیقت هشیار باش و بیدار باشی است...باید در اثر تجدید یادبود این قضیه همیشه هشیار باشیم. و الّا چه فایده ای به حال حسین بن

علی (ع) که برایش گریه کنیم.وی سپس با اشاره به این بخش از زیارت عاشورا بیان می دارد! «یا لیتنا کنا معکم فنفوز معکم» (ای کاش با شما بودم و با شما رستگار می شدم) تأکید می کند که آرزوی شرکت در حادثه ای که بیش از ۱۳۰۰ سال از آن می گذرد، معنی ندارد. اینها برای این است که ما همیشه به خودمان تلقین کنیم و حسین بن علی (ع) را به صورت یک مکتب زنده حفظ کنیم... در مکتب حسین (ع) و زیر لوای حسین (ع) مبارزه کنیم. شهیدمطهری گریه بر شهید را در اسلام از بینش جامعه گرایی دانسته و ضمن انتقاد از کسانی که به امام حسین (ع) به عنوان مظلوم می نگرند و از روی ترحم گریه می کنند، در موردفلسفه اصلی توصیه هایی که از طرف پیشوایان شیعه در مورد گریه بر امام حسین (ع) شده است، تأکید می کند: «که اسلام شهادت را موفّقیّت می داند. در عین حال از دیدگاه اسلام آن طرف سکه هم باید دید شهادت در نظر اجتماعی پدیده ای است که در زمینه خاصی به دنبال رویدادهایی رخ می دهد و به دنبال خود رویدادهایی می آورد... رابطه شهید با جامعه اش دو رابطه است. یکی رابطه اش با مردمی که اگر زنده و باقی بود ازوجودش بهره مند می شدند و...دیگر رابطه اش با کسانی [است] که زمینه فساد و تباهی رافراهم کرده اند و شهید به مبارزه با آنها برخاسته و به دست آنها شهید شده است» .استاد مطهری ضمن پذیرش این نکته که شهادت شهید برای دوستداران او تأثّرآور است، تصریح می دارد: «درسی که از جنبه اجتماعی مردم باید بگیرند این است که اولاً نگذارند آن چنان زمینه هایی

پیـدا شود...درسـی دیگر که بایـد جامعه بگیرد این است که به هر حال باز هم در جامعه زمینه هایی که شـهادت را ایجاب می کند، پیدا شود. از این نظر باید عمل قهرمانانه شـهید از آن جهت که به او تعلق دارد و یک عمل آگاهانه و انتخاب شده اسـت و به او تحمیل نشده است، بازگو شود و احساسات مردم شـکل و رنگ احساس آن شـهید را بگیرد» . از این رو اسـتاد مطهری معتقـد است: «گریه بر شـهید شـرکت درحمـاسه او و همـاهنگی بـا روح او و موافقت با نشاط او و حرکت او و در موج او است» .بـدون تردیـد این نگرش کاملاًـ متفـاوت و نو گرایـانه بود که در بیان طیفی از متفکران روحانی شـیعه بیان گردیـد. این نظریه وقتی توسـعه می یابد که آن را در لابلای دو اثر دیگر مرتضـی مطهری؛ یعنی کتاب «تحریفات عاشورا یا حماسه حسینی» و نیز کتاب «ماهیت نهضت امام حسـین (ع) » مورد مداقه قرار دهیم.اسـتاد مطهری در نوشـتار «ماهیت نهضت امام حسـین (ع) ضمن کالبد شـکافی وقایع پیش از حادثه کربلا سعی می نماید منطق وراء این رویداد و عملکرد امام حسین (ع) را بازشناسی نماید و عنصـر امر به معروف و نهی از منکر را هسته تهاجمی و انقلابی امام حسین (ع) علیه حکومت وقت به عنوان زیر ساخت اساسی این تحول معرفی نماید و تصـریح می دارد که منطق امر به معروف و نهی از منک، منطق امام حسین (ع) و منطق شهید و منطق کسـی است که برای جامعه اش پیامی دارد که جز باخون چیز دیگر نمی خواهد بنویسد.اما اثر بسیار مهم شهید مطهری در این رابطه «حماسه حسینی»

است که بخش قابل توجه آن را تحریفات عاشورا تشکیل می دهد. استاد مطهری در این نوشتار به شدت از پردازش های موجود در رابطه با رویداد کربلا که توأم با تحریفات است، انتقاد می کند و می کوشد واقعیت قضایای موجود در کربلا را بیان کند. از این رو امر به معروف و نهی ازمنکر را جدی ترین اقدام امام حسین (ع) قلمداد نموده و معتقد است که باید درباره موضوع عاشورا و تحریف زدایی از آن نهی از منکر کرد. البته وی از این طریق می خواهد ضمن بازسازی و کارآمد کردن واقعه عاشورا نقش اساسی امام حسین (ع) در جامعه زنده بماند و تأکید می دارد که بر عهده دانایان است که حقایق را بگویند. او به این منظور ازبسیاری روحانیان شیعه که در تحریف عاشورا نقش داشته اند، انتقاد می کند. در واقع مهم ترین کوشش استاد مطهری در مجموعه بحث ها در رابطه با قیام امام حسین (ع) کالبد شکافی واقع بینانه و حقیقت جویانه و پیراستن آن از دروغ پردازی ها و کاربردی کردن نتایج آن در جهت تغییرات مطلوب اجتماعی و سیاسی بوده است.در این میان نقش امام خمینی در احیاء تفکر عاشورا و کاربردی کردن آن و تجهیز مفاهیم جهاد و شهادت برای تبیین تئوریک مبارزه با حکومت، نقشی اساسی است. به غیر از گزارش های متعددی که در این ارتباط در اعلامیه ها، سخنرانی های وی بیان شده است، نگاه امام در کتاب ولایت فقیه به مقوله مبارزه و جهاد تحت تأثیر شگرف عاشورا وحادثه کربلا قرار دارد.بدون تردید یکی از اساسی ترین پایه های اعتقادی نهضت امام که در دهه چهل آغاز گردید، تحت تأثیر این واقعه بود. به تعبیر دکتر عنایت: «امام بیشتر از

هر متکلم شیعی هم شأن خود، خاطره کربلاـ را با ضرورت های حاد موجود پیوند زد» از این رو در ارتباط با نقش علمای اسلام به عنوان حصن اسلام، آن را در چهره مبارز جویانه ای چون امام حسین (ع) استناد جسته و تأکید می دارد: «سید الشهداء (ع) که تمام موجودات مادی خود را در معرض خطر درآورد و فدا کرد. اگر چنین تفکری داشت و کارها را برای شخص خود و استفاده شخصی می کرد از اول سازش می نمود و قضیه تمام می شد... ولی آن حضرت در فکر آینده اسلام و مسلمین بود. به خاطر این که اسلام در آینده و در نتیجه جهاد مقدس و فداکاری او در میان انسان ها نشر پیدا کند و نظام سیاسی و اجتماعی آن در جامعه ها برقرار شود، مخالفت نمود، مبارزه کرد و فداکاری کرد» .بدین جهت امام خمینی پیروان اهل بیت: را دعوت می کند که برای مبارزه جویی و تشکیل حکومت اسلامی، عاشورایی را بوجود آورند. وی هدف قیام امام حسین (ع) را ایجاد حکومت اسلامی و از بین بردن حکومت فاسد قلمداد می نماید.در این میان دو دلیل اساسی می تواند اهتمام امام را به ابعاد سیاسی عاشورا توضیح دهد: نخست امکان بهره برداری از ابعاد و مفاهیم عاشورا به عنوان مجموعه مفاهیم واسط برای درک فلسفه سیاسی شیعه و جهان اسلام و دوم لزوم شفاف نمودن فلسفه سیاسی عاشورا از زنگارهای قرون و برداشت های گوناگون است.با عنایت به این که عاشورا توضیح دهنده مرحله عملی و مبارزه جویانه فلسفه سیاسی شیعه به منظور تحقق عملی حکومت آرمانی شیعه است، کوشش های امام خمینی در این رابطه این است که مفاهیم مستتر در آن را در عرصه عمل

مبارزه و جهاد برای مردم قابل فهم و درک نماید. و آن را از حالت یک تراژدی غم انگیز اخراج نموده و به صورت حرکتی هدفدار و اصولی که مسلمانان باید از آن به عنوان یک راهنما درس بگیرند، ارائه نموده است. امام در این ارتباط در کتاب ولایت فقیه می نویسد: «سلطنت و ولایت عهدی همان طرز حکومت شوم و باطلی است که حضرت سید الشهداء (ع) برای جلوگیری از برقراری آن قیام نمود و شهید شد» .از این رو است که امام نهضت ۱۵ خرداد ۴۲ را با بهره گیری از مفاهیم مربوط به قیام کربلا و عاشورا شروع نمود و در مبارزات سال های ۵۷-۵۶ نیز روی عنصر شهادت و مبارزه علیه طاغوت تأکید ورزید. اما بعد دیگر دیدگاه های امام شفاف نمودن هدف اصلی نهضت عاشورا و فلسفه ورای آن بود. بدون تردید غنی ترین آموزه های عاشورا در طول تاریخ با غبار اوهام و برداشت های سلیقه ای و فراتر از آن فراموش شدن انگیزه ها واهداف توأم گشته بود و اوهام زدایی، بیان حقایق و طرح مسائل نهضت و اهداف آن ازجمله حرکت های مهم و لازم در رابطه با نهضت عاشورا بود. طرح مسأله شهادت به عنوان موتور محرکه مبارزه، ارائه مفهوم جدید از شکست و پیروزی، تقدس دادن به عمل سیاسی و طرح مسأله پیام رسانی عاشورا از مهم ترین مسائلی بود که توسط وی مطرح گردید.در کنار آثاری که بدان اشاره گردید و ملاحظه شد که منطق عموم این نوشتارها کاربردی کردن مفاهیمی چون جهاد و شهادت در پاسخ به نیازهای فکری و نظری شیعه در این دوره بود، باید به کتاب «شهید جاوید» از نعمت الله صالحی نجف آبادی که اثری

تجدید نظر طلبانه بود، اشاره کرد. اثر مزبور در مقایسه با سایر آثاری که در مورد قیام امام حسین (ع) نگاشته شده است، متفاوت است. این کتاب که در سال ۱۳۴۸ نوشته شد و در سال ۱۳۴۹ منتشر گردید، یکی از بحث انگیزترین و پرانتقادترین نوشتارهای محافل و مراکز دینی و علمی مذهبی گردید. تفاوت اساسی این کتاب با سایر نوشتارهای مشابه در موضوع، نگاه و تحلیل انتقادی نویسنده در مورد منابع و اسناد وارد شده در این زمینه است. موضوعی که مورد توجه دکتر عنایت نیز می باشد. وی تصریح می دارد که « [نویسنده کتاب مزبور] بدین سان با بسیاری از روایات و حکایات مأنوس [درباره واقعه کربلا] در می افتد» . نویسنده کتاب بر آن است که با چشم اندازی تجدید نظر طلبانه قیام امام حسین (ع) را مورد بررسی و تجزیه وتحلیل قرار داده و به علاوه جنبه های عاطفی و احساسی آن را تقلیل کند.مهم ترین انتقادهایی که پس از انتشار در خصوص این کتاب بیان شد، یکی استفاده بی قید و بند و استناد زیاد وی به منابع غیر شیعه بود که اساساً با معیارهای موجود در سنت های اعتقادی شیعه مرسوم نبود و دیگری نادیده گرفتن علم الهی امام بود که در واقع یکی از زیر ساخت های اساسی نظریه شیعه را با پرسش روبرو می ساخت. چرا که بخش مهم کتاب شهید جاوید به این نکته اختصاص یافته است که این دیدگاه که معتقد است قیام امام حسین (ع) طبق اراده الهی مقرر شده است و طبق علم الهی امام به او رسیده است، رد نماید. او آگاهانه گام نهادن امام حسین (ع) را در راهی

که می دانسته است به شهادت وی منتهی می شود، غیر قابل فهم و درک قلمداد می کند. بر این اساس وی سعی می کند نقل هایی که در سنت شیعه در رابطه با آگاه بودن امام حسین (ع) در قیام خود وجود دارد، مورد نقد قرار داده و رد نماید. از این رو بحث های جدی کلامی و اعتقادی در مقابل این دیدگاه و حول و حوش علم امام صورت پذیرفت و کتاب شهیدجاوید با انتقادها و پاسخ های متعدد و قابل توجهی روبرو شد و این انتقادها حتی دامن تفریط نویس های مؤید آن را نیز گرفت.در این میان یکی از مهم ترین نوشتارها و در عین حال تندترین نقدها در جواب این کتاب، کتاب شهید آگاه اثر آیت الله لطف الله صافی گلپایگانی بود. او در مقدمه کتاب خود که به سال ۱۳۹۱ ه.ق نگاشته شد، دیدگاه نویسنده شهید جاوید را نظر ناهنجاری قلمداد می کند که یک مکتب متحرک و قابل پیروی جامعه را از صورت درخشان و اصیل و خردپسند و مورد احترام آن خارج نموده است و با مغالطه و اشتباه کاری بی ارزش جلوه داده است.صافی گلپایگانی ضمن استبدادی خواندن نظریه شهید جاوید، هدف خود را از نگاشتن کتاب شهید آگاه، پاسداری از مرزهای اعتقادی و آشکار کردن حقیقت و دفاع ازقیام سید الشهداء و جلوگیری از گمراهی افکار بر می شمرد. و تصریح می دارد که برخلاف دیدگاه کتاب شهید جاوید، امام از شهادت خود و حاصل نشدن پیروزی نظامی، علم و آگاهی داشت و می دانست که شرایط حکومت اسلامی فراهم نیست. لذا هدف وی از قیام اعلان بطلان حکومت یزید و احیاء دین و رفع اشتباهات و انحرافات

و نجات نظام حکومتی اسلام و دفع ضربات کشنده یزید از دین بود. موضوعی که به خوبی در عنوان کتاب نیز معلوم است.

نتیجه گیری

به عنوان نتیجه گیری از این نوشتار تأکید می گردد که موضوع جهاد و شهادت و بحث های حول و حوش آن به ویژه قیام امام حسین (ع) که از جمله آموزه های اساسی فرهنگ شیعه به شمار می آید، در دهه های پیش از انقلاب اسلامی مورد بازشناسی قرارگرفت و متفکران روحانی شیعه کوشش های مهمی را در طرح و باز پروری آن انجام داده و به عنوان سازوکاری درون مذهبی برای تجهیز مفاهیم بنیادین فکری در اندیشه شیعی مطرح نمودند که فوری ترین نتیجه آن زدودن خرافات و اوهام از آن و به ویژه از مهم ترین نمونه آن؛ یعنی قیام ابی عبد الله الحسین (ع) بود. هر چند این مقولات در بنیان های اندیشه شیعه جایگاه ویژه ای داشت، ولی در شرایط جدید در درون گفتمان نو سیاسی شیعه، این مفاهیم و نقش رویدادهای کربلا- بار اساسی خود را بازیافت و کاری فراتر ازانتظارات سنتی ایفا نمود و در توجیه و تبیین تئوریکی مبارزه و مسائل حول و حوش آن به کار گرفته شد.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه ای
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹